

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 1

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних робіт з дисципліни
«Українські історико-культурні та
політико-соціальні студії»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 274 «Автомобільний транспорт»
освітньо-професійна програма «Автомобільний транспорт»
Факультет комп'ютерно-інтегрованих технологій,
мехатроніки і робототехніки
Кафедра автомобілів і транспортних технологій

Рекомендовано на засіданні
кафедри журналістики та
філософських студій
25 серпня 2025 р., протокол № 7

Розробники: к.і.н., доцент кафедри журналістики та філософських студій
МОСІЄНКО Олександр

Житомир
2025

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 2

Методичні вказівки до практичних робіт з дисципліни «Українські історико-культурні та політико-соціальні студії» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 274 «Автомобільний транспорт» освітньо-професійна програма «Автомобільний транспорт» [Електронне видання]. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2025. – 23 с.

Розробники: Розробники: к.і.н., доцент кафедри журналістики та філософських студій МОСІЄНКО Олександр

Затверджено Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя (протокол № 7 від «26» серпня 2025 р.)

Методичні рекомендації призначені для забезпечення підготовки, виконання та захисту практичних з дисципліни «Українські історико-культурні та політико-соціальні студії» студентами освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 274 «Автомобільний транспорт» освітньо-професійна програма «Автомобільний транспорт».

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 3

ЗМІСТ

Практична робота № 1-3	4
Практична робота № 4-6.....	Ошибка! Закладка не определена.
Практична робота № 7-8.....	Ошибка! Закладка не определена.
Практична робота № 9-10.....	Ошибка! Закладка не определена.
Практична робота №11-12.....	15
Практична робота № 13-14	17
Практична робота № 15-16	19

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 4

Практична робота № 1-3

Українське національне відродження та визвольні змагання кінця XIX – початку XX століття (культурний, соціальний та політичний аспекти). Україна в СРСР: тоталітарна система, Друга світова війна та повоєнний період. Україна в умовах деєталінізації.

1. Початок українського національного відродження. Кирило-Мефодіївське братство.
2. Культура України XIX – початку XX ст.
3. Українська революція 1917–1921-х рр.: причини, рушійні сили, наслідки.

1. Початок національного відродження. Кирило-Мефодіївське братство.

Українське національне відродження – це процес пробудження і формування самосвідомості народу, який проявляється у розвитку культури, захисті мови. Початок відродження пов'язаний з виходом «Енеїди» 1798 р., І. Котляревського, та «Історії Русів» 1846 р. (ймовірні автори: батько і син Полетики).

Періоди українського національного відродження

1. романтичний кінець XVIII – 40-ві рр. XIX (збір фольклору).
2. громадівсько-народницький, 40-80 рр. XIX ст. поява перших організацій.
3. політичний – поява автономістів і самостійників.

Суспільні рухи і організації:

- Масонство – релігійно-етичний таємний суспільний рух. Серед українських масонів поширювалися ідеї слов'янської федерації, в якій українці були б рівними серед рівних. В Україні існувала полтавська ложа «Любов до істини» (1818-1819 рр.), до якої належав І. Котляревський.

- Національна ідея поширюється серед «різночинців» - «люди різного чину і звання») - соціальна група населення в Російській імперії XVIII-XIX ст., вихідці з духівництва, купецтва, міщан, селянства, дрібного чиновництва і збіднілого дворянства, що здобули освіту і відірвалися від свого колишнього соціального середовища. Серед різночинців найвидатнішим став Т. Шевченко. У 1840 р. відбулося перше видання «Кобзаря».

- Різночинці утворили Кирило-Мефодіївське братство – українську таємну політичну організацію. Існувала у 1846-1847 рр. Склад: 12 чоловік, серед них М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко. Програмні документи: «Книга буття українського народу» і «Статут слов'янського братства св. Кирила і Мефодія» М. Костомарова. Мета: створення федерації християнських республік, ліквідація кріпацтва. Члени братства були арештовані і покарані.

2. Культура України XIX – початку XX ст.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 5

Особливості розвитку культури

- негативний вплив мала відсутність державності
- культурна асиміляція з боку імперій

1. Освіта та наука.

1805 р. – заснування Харківського університету. Ініціатор – В. Каразін.

В. Каразін – ініціатор відкриття Харківського університету (1805 р.), створення Філотехнічного товариства (1811 р.), за критику існуючого ладу ув'язнений у Шліссельбурзькій фортеці (1820 р.).

1817 р. - закриття Києво-Могилянської академії.

1834 р. – відкриття університету в Києві. Перший ректор – М. Максимович. М. Максимович – видатний учений-природознавець, історик, фольклорист. Один із основоположників української ботаніки.

У 1865 р. на базі Рішельєвського ліцею в Одесі виникає Новоросійський університет.

1875 р. відкрито університет у Чернівцях.

Наука

— М. Грушевський у 1898 р. випустив перший том десятитомної «Історії України-Русі», яка залишається найґрунтовнішим дослідженням з історії України. Видатний організатор української науки – голова НТШ.

— Д. Яворницький написав тритомне дослідження «Історія запорозьких козаків» та працю «Іван Дмитрович Сірко, славний кошовий отаман запорозьких низових козаків».

— праці Миколи Костомарова, Володимира Антоновича присвячені історії козацтва.

Микола Костомаров – історик, публіцист. У 1846–1847 рр. – ад'юнкт-професор Київського університету. Один із засновників та ідейний провідник Кирило-Мефодіївського товариства, автор його найголовніших програмних документів, зокрема «Книги буття українського народу»

Розвиток літератури, архітектури, скульптури та живопису.

Література

1. Батьком української літератури вважається І. Котляревський («Енеїда», «Наталка-Полтавка», «Москаль-чарівник»). Автор першого твору нової української літератури, яким започатковано розвиток нової української літературної мови, а також перших драматичних творів – п'єс «Наталка Полтавка» та «Москаль-чарівник».

2. М. Гоголь («Тарас Бульба», «Вечори на хуторі біля Диканьки»).

3. Г. Квітка-Основ'яненко «Сватання на Гончарівці». «Батько української прози».

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 6

4. І. Франко (поєми «Марійка», «Наймичка», вірші «Каменярі», «Вічний революціонер») Був першим головою Русько-української радикальної партії (до 1898 р.) та одним з головних ідеологів.

5. Леся Українка (поєми «Кам'яний господар», драма-феєрія «Лісова пісня»).

6. Ізмаїл Срезневський – один із засновників та ідейний натхненник харківського гуртка поетів-романтиків. Протягом 1833–1838 рр. у Харкові видавав «Запорожскую старину».

7. Пантелеймон Куліш – письменник, перекладач. Зажив слави першого професійного українського літературного критика й творця українського правопису, чимало правил якого діють і нині. Учасник Кирило-Мефодіївського товариства.

8. М. Шашкевич – письменник, закінчив Львівську семінарію, організатор і лідер «Руської трійці», автор перших в українській літературі сонетів «До...», «Сумрак вечірній».

9. Б. Грінченко – фольклорист, мовознавець. Один із засновників Братства тарасівців, редактор «Словаря української мови». У 1906–1909 рр. очолював київську «Просвіту».

Образотворче мистецтво

Представники: Микола Пимоненко, Сергій Васильківський, Опанас Сластіон, Микола Самокиш.

Архітектура

Представники: Владислав Городецький, Василь Кричевський, Іван Левинський.

Театральне мистецтво

Представники: Марко Кропивницький, Марія Садовська-Барілотті, Михайло Старицький, Ганна Затиркевич.

У 1882 році у Єлисаветграді почала працювати перша на Наддніпрянщині професійна труп акторів під керівництвом Марка Кропивницького. У цій трупі грало багато видатних акторів того часу: Марія Заньковецька, Микола Садовський. Найкращою співачкою того часу преса називала Соломію Крушельницьку.

У 1862–1863 рр. написано твір «Ще не вмерла України...». Автори: вчений-фольклорист П. Чубинський і композитор М. Вербицький.

П. Чубинський – етнограф, фольклорист. У 1861–1870-х рр. співпрацював у журналі «Основа», один із засновників київської «Старої громади». У 1869–1870 рр. очолював етнографічні експедиції Україною.

Підприємці-меценати.

Розвиток української культури був пов'язаний з діяльністю деяких підприємців – родини Терещенків, Симиренків, Ханенків. Вони займалися меценатством, віддавали значні кошти на будівництво й утримання закладів

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 7

освіти, культури, охорони здоров'я, матеріально допомагали діячам української культури.

Основні культурні явища, процеси другої половини XIX - початку XX ст. Піднесення української культури.

Умови розвитку культури:

- буржуазні реформи в імперіях створили кращі умови для розвитку культури;
- промисловий переворот прискорив розвиток освіти й науки;
- допомога підприємців-меценатів;
- народницька ідеологія спрямувала увагу інтелігенції на селянство,

Освіта.

У 1865 р. на базі Рішельєвського ліцею в Одесі відкрився Новоросійський університет. Таким чином в Наддніпрянській Україні існувало 3 університети: Харківський (1805 р.), Київський (1834 р.) та Новоросійський (1865 р.).

Освіта у Російській імперії

Вища освіта	
Університети	Політехнічні, технологічні інститути
Середня освіта	
Чоловічі і жіночі класичні гімназії	Реальні училища
Початкова освіта	
Початкові народні училища, земські школи, недільні школи	

І все ж на 1897 р. читати вміли лише 20 % населення України.

У Західній Україні 1869 р. була проведена шкільна реформа, що встановлювала обов'язкове початкове навчання дітей віком від 6 до 14 років. Але на 1890 р. письменною була лише третина населення. Позитивом було те, що **австро-угорський** уряд дозволяв викладання українською мовою в школах.

У **1865 р. відкриття Новоросійського університету** в Одесі, 1875 р. - у Чернівцях. З відкриттям у Києві 1878 р. жіночих курсів зароджується вища жіноча освіта.

Розвиток науки.

Ілля Мечников відкрив явище фагоцитозу, разом з М. Гамалією створив в Одесі першу в Російській імперії й другу в світі бактеріологічну станцію, став першим лауреатом Нобелівської премії, який походив з України.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 8

Іван Пулюй відкрив випромінювання, проте опублікував дослідження після німецького фізика вченого В. Рентгена.

Видатним авіатором, який першим запропонував побудувати авіаносець, був **Лев Мацієвич**.

Велика заслуга у вивченні мінеральних багатств України належить **Володимирові Вернадському**.

Письменник і громадський діяч **Борис Грінченко** видав чотиритомний «Словник української мови».

Розвиток літератури. Умови для розвитку української літератури та мистецтва були вкрай несприятливі, особливо у Наддніпрянській Україні. Але українські письменники говорили зрозумілою народів мовою, оповідали про добре відоме йому, були порадиниками. Творчість Т. Шевченка дала потужний поштовх розвитку українського художнього слова.

П. Куліш написав перший історичний роман «Чорна рада».

Майстром українського пейзажу називають Архипа Куїнджі («Ранок на Дніпрі», «Українська ніч», «Вечір на Україні», «Місячна ніч на Дніпрі»).

Класичною є картина І. Рєпіна «Запорожці пишуть листа **турецькому султанові**» (1878-1891 рр.).

Отже, українська культура успішно розвивалася, незважаючи на численні перешкоди.

Практична робота 4-6.

Україна в умовах наростання системної кризи комуністичного ладу. Українське суспільство в період «перебудови».

- 1) національна: відсутність державності
- 2) соціальна: невирішеність аграрного і робітничого питання
- 3) піднесення українського національно-визвольного руху
- 4) ослаблення Російської імперії внаслідок Першої світової війни

Рушійні сили:

- 1) нечисельна національна інтелігенція
- 2) селянство
- 3) військовослужбовці

В лютому 1917 р. в Росії перемогла Лютнева революція. Цар Микола II зрікся трону, влада перейшла до Тимчасового уряду – вищого органу державної влади до проведення Установчих зборів.

4 березня 1917 р. утворено Українську Центральну Раду (УЦР) на чолі з Грушевським. Центральна Рада – спочатку представницький орган українського народу. Потім парламент України.

Склад 800 депутатів. Увійшли наступні партії: Товариство українських поступовців (ТУП), Українська партія соціалістів-революціонерів (УПСР),

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 9

Українська соціал-демократична партія (УСДРП), Українська народна партія (УНП).

Михайло Грушевський - український історик та державний діяч. Голова ЦР у 1917-1918 рр.

Володимир Винниченко - український письменник та державний діяч, голова Генерального Секретаріату і Директорії УНР.

На Всеукраїнському національному конгресі 6-8 квітня 1917 р. обрано новий склад Центральної Ради, вона стала представницьким органом всього народу.

Мета Центральної Ради в цей період – національно-територіальна автономія. Лише Українська народна партія М. Міхновського виступала за повну самостійність України.

Самостійники Міхновського почали активно формувати армію. «Український військовий клуб імені гетьмана Полуботка» на чолі з Міхновським організував перший український полк ім. Б. Хмельницького. Розпочалася українізація частин армії та флоту. Українізація військових частин російської армії – це виділення вояків-українців, солдатів і офіцерів в окремі національні частини й з'єднання з метою подальшого створення на їх основі українських національних збройних сил. Тим часом були створені загони **Вільного козацтва** – національні добровільні формування, які займалися охороною своїх населених пунктів.

Проте діячі Центральної Ради виступали проти створення власної національної армії.

2. Універсали Центральної Ради.

Універсал – державно-правовий акт Центральної Ради, урочисте звернення, що мало юридичну силу закону.

5-10 червня 1917 р. в Києві відбувався II військовий з'їзд. В цей час з Петрограда повернувся В. Винниченко, який повідомив, що Тимчасовий уряд відхилив українські домагання автономії. За підтримки військових 10 червня 1917 р. на II Всеукраїнському військовому з'їзді проголошено Перший універсал.

Основні положення:

- проголошення автономії у складі Росії
- Центральна Рада найвищий державний орган в Україні
- підтверджено необхідність скликання Всеукраїнських установчих зборів.

Наслідки:

- Проголошення автономії підняло авторитет ЦР, проте було втрачено слушний момент для проголошення незалежності.

- 15 червня 1917 р. створено Генеральний Секретаріат – найвищий виконавчий орган влади українського уряду, який складався з 8 секретарств (внутрішніх, продовольчих, військових, земельних, судових, міжнаціональних справ, фінансів, освіти); голова – В. Винниченко. Склад 9 осіб.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 10

Тимчасовий Уряд був проти автономії. До Києва прибула делегація Тимчасового уряду, внаслідок переговорів 3 липня 1917 р. видано 2-й Універсал.

- Центральна Рада відмовлялася від проголошення автономії.
- Тимчасовий Уряд визнав Генеральний Секретаріат як місцевий орган Тимчасового Уряду.
- Центральна Рада мала підготувати проект закону про автономію.
- Тимчасовий Уряд погоджувався на українізацію військових частин під контролем російського командування.

Наслідки універсалу:

- Історики називають Другий універсал «кроком назад». Проти Другого універсалу виступили самостійники Міхновського, які 4-5 липня здійснили збройний виступ. Його придушено.
- Тимчасовий уряд затвердив «Тимчасову інструкцію», в якій Генеральний Секретаріат проголошувався органом Тимчасового уряду. Повноваження Генерального Секретаріату поширювалися лише на 5 губерній (Київську, Волинську, Подільську, Полтавську і Чернігівську).

У складний революційний період Центральна Рада не змогла налагодити ефективне державне керівництво. Рада не наважилася провести аграрну реформу, яку вимагало селянство. Прорахунки у військовій політиці мали катастрофічні наслідки для обороноздатності.

25 жовтня 1917 р. в Петрограді відбувся більшовицький переворот. Тимчасовий уряд було повалено, владу захопили більшовики. Центральна Рада засудила переворот і 7 листопада ухвалила 3-й універсал.

Зміст:

- проголошено Українську народну республіку УНР, як частину федеративної Російської республіки.
- до Установчих зборів найвищий законодавчий орган – Центральна Рада, виконавчий - Генеральний Секретаріат
- вирішення аграрного питання відкладалося до Всеукраїнських установчих зборів. Вибори до них були призначені на 27 грудня 1917 р.
- встановлено 8-годинний робочий день і державний контроль над промисловістю.
- ЦР зобов'язувалася забезпечити права і свободи національних меншин.

Наслідки Третього універсалу:

В цей час УЦР мала підтримку населення. На голосуванні до Всеросійських Установчих зборів українські партії набрали 75%, більшовики 10 %.

Захопивши владу в Росії, більшовики прагнули встановити свою владу на всій території колишньої Російської імперії.

4 грудня 1917 р., Рада Народних Комісарів Росії звернулася до УЦР з ультиматумом за підписами Леніна і Троцького, в якому вимагала передати

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 11

владу більшовикам, припинити роззброєння більшовицьких частин на Україні, не пропускати білогвардійські частини до Росії. ЦР ультиматум відкинула.

4-6 грудня 1917 р. у Києві проходив I Всеукраїнський з'їзд рад. На цьому з'їзді більшовики були в меншості. Учасники з'їзду не підтримали заклики більшовиків, спрямовані на повалення Центральної Ради. Більшовики переїхали з Києва до Харкова, де 11-12 грудня 1917 р. проголосили радянську владу, УНРР (Українська Народна республіка рад) і уряд радянської України - Народний секретаріат.

5 грудня розпочалася російсько-українська війна. На Київ наступала армія Муравйова. Українська Центральна Рада не сформувала власну армію. 16 січня 1918 р. відбувся бій під Крутами – загін з 500 студентів затримав наступ шеститисячної армії Муравйова. Більшість молоді загинула.

9 (22) січня 1918 р. ухвалено 4-й універсал.

Причини видання універсалу:

- загроза захоплення влади більшовиками
- необхідність відмежуватися від більшовиків у мирних переговорах з іншими державами.

Зміст:

- Проголошення незалежності УНР як вільної суверенної держави.
 - Генеральний Секретаріат перейменовано в Раду народних міністрів (РНМ).
- Значення універсалу: історичне рішення прийнято занадто пізно.

26 січня 1918 р. Київ захоплено військами Муравйова. Жертвами червоного терору стало до 5 000 осіб. Це викликало антибільшовицький опір. Розпочався етап за збереження державної незалежності.

1. Українська Держава. Павло Скоропадський.

27 січня 1918 р. між УНР і Четверним союзом укладено Брестський мирний договір. Німеччина і Австро-Угорщина допомагали УНР звільнити її територію від більшовиків, УНР постачала Четверному союзу продовольство.

29 квітня 1918 р. прийнята Конституція УНР. В той же день, 29 квітня відбувся державний переворот. Німці розігнали Центральну Раду, Всеукраїнський з'їзд землевласників проголосив гетьманат. Проголошено Українську Державу на чолі з Павлом Скоропадським.

Причини гетьманського перевороту:

- неспроможність ЦР поставити продовольство в Німеччину.
- нерішучість ЦР у здійсненні реформ.
- відсутність армії.

Внутрішня політика Скоропадського:

1. гетьманський уряд, Раду Міністрів, очолив Ф. Лизогуб.
2. повернення землі поміщикам.
3. скасування законів Центральної Ради.
4. відкрито українські університети у Києві і Кам'янець-Подільському, 150 українських гімназій, створено Академію наук.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 12

5. політика гетьмана викликала масові повстання селян, страйки робітників.

Зовнішня політика Скоропадського:

1. розширилося міжнародне визнання Української Держави (її визнали 30 країн).

2. укладено перемир'я з радянською Росією.

Поразка Німеччини в Першій світовій війні викликала зміну політичної орієнтації гетьмана. 14 листопада 1918 р. він видав грамоту про федерацію з найбільшовицькою Росією.

Причини падіння гетьманату:

1. поразка Німеччини в Першій світовій війні
2. відсутність армії
3. відсутність підтримки населення.

2. Утворення Директорії.

14 листопада 1918 р. для антигетьманського повстання утворено Директорію на чолі з Винниченком. Директорія – тимчасовий, згодом найвищий орган влади УНР. Склад 5 осіб. Без підтримки німецьких військ, гетьман зміг утримуватися при владі лише місяць. 14 грудня після поразки своїх військ під Мотовилівкою гетьман зрікся влади і виїхав до Німеччини.

Внутрішня політика Директорії.

1. відновлено УНР і її закони.
2. Законодавча влада мала належати Трудовому Конгресу (проіснував лише тиждень в зв'язку з воєнними подіями). Виконавча влада: Рада Народних Міністрів, яку очолив В. Чехівський.
3. відновлено 8-годинний робочий день, ліквідовано приватну власність.
4. незадоволення населення аграрною політикою Директорії.

Зовнішня політика Директорії:

1. На півдні України висадилися війська Антанти, розпочалася інтервенція Антанти. Вони вимагали відставки соціалістичних діячів Директорії. На їхню вимогу Винниченко і Чехівський вийшли з уряду. Директорію УНР очолив С. Петлюра. Але допомоги від військ Антанти Директорія не дочекалася.

2. В листопаді 1918 р. розпочалася друга війна з радянською Росією. 3 січня 1919 р. більшовицькі війська зайняли Харків, який став столицею більшовицької України. 5 лютого більшовики зайняли Київ.

3. Однією з причин невдач Директорії стало явище отаманщини. Отаманщина – діяльність у 1917-1921 рр. збройних формувань під командуванням командирів – отаманів, які не корилися центральній владі і переслідували власні інтереси. Найвідоміші отамани: Ангел, Божко, Зелений, Григор'єв, Махно.

3. Утворення ЗУНР.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 13

1 листопада 1918 р. у Львові відбувся «Листопадовий зрив» - українське національне повстання на чолі з Д. Вітовським. Першим урядом став Державний секретаріат на чолі з К. Левицьким. 13 листопада проголошена Західноукраїнська Народна Республіка – ЗУНР.

Внутрішня політика:

- створено парламент - Українська Національна Рада. Президентом обрано Є. Петрушевича.
- центральна влада опиралася на організовану систему місцевого управління.
- встановлено 8-годинний робочий день, проведено аграрну реформу.
- створені збройні сили - Українську Галицьку Армію на чолі з генералом М. Омеляновичем-Павленком – УГА (налічувала 100 000 бійців).
- гарантовано права національним меншинам.

Зовнішня політика:

- 22 січня 1919 р. проголошено Акт Злуки УНР і ЗУНР. ЗУНР перетворилася в автономну Західну область Української Народної Республіки – ЗоУНР. Петрушевич увійшов в склад Директорії.
- Розпочалася українсько-польська війна 1918-1919 рр. Причини: територіальні претензії Польщі на українські землі.

В червні 1919 р. УГА під керівництвом генерала О. Грекова перейшла у контрнаступ, який отримав назву «Чортківська офензива» (8-28 червня 1919 р.). Але УГА під тиском переважаючого ворога змушена була відступити.

Наслідки війни:

1. Паризька мирна конференція визнала права Польщі на Східну Галичину.
2. за Сен-Жерменським договором Буковина відійшла до Румунії, Закарпаття до Чехословаччини.
3. 16-18 липня 1919 р. УГА відступила за Збруч, ЗУНР припинила існування.

4. Денікінський режим в Україні.

Осіною 1919 р. більша частина України окупована білогвардійськими військами генерала Денікіна. Мета денікінців: єдина неподільна Росія. Відновлено поміщицьку владу на землю, відновлено національний гніт, ліквідовано 8-годинний робочий день.

Наслідки: - повстання селян. Найзначніше очолив Нестор Махно. Своєю боротьбою в тилу білогвардійських військ Махно сприяв перемозі більшовиків.

В липні 1919 р. армія УНР об'єдналася з частинами УГА. На кінець 1919 р. армію УНР було затиснуто в районі коло м. Любар на Житомирщині. З півдня наступали денікінці, зі сходу - червоні, із заходу - польські війська (Ці події отримали назву «Київська катастрофа»).

Військові УНР вирішили застосувати партизанські методи боротьби. Відбувся 1-й Зимовий похід – успішний п'ятимісячний рейд армії УНР (10 000 чоловік), командир Омелянович-Павленко, по тилах білогвардійської та Червоної армій, тривав з 6 грудня 1919 по 6 травня 1920 рр.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 14

5. Більшовицький режим в Україні.

У січні 1919 р. було проголошено Українську Соціалістичну Радянську Республіку (УСРР), а в березні ухвалено Конституцію УСРР. В Конституції закріплено диктатуру пролетаріату, скасовано приватну власність, УСРР формально незалежна держава. Уряд – Раду Народних Комісарів (РНК) очолив Х. Раковський. Весною 1920 р. Червона армія зайняла всю Україну, крім західноукраїнських земель і Криму.

Внутрішня політика більшовиків.

- Внутрішня політика більшовиків отримала назву «Воєнний комунізм» – це соціально-економічна політика більшовиків. Головна ознака на селі – продовольча розкладка (продрозкладка). Селяни безкоштовно отримали поміщицьку землю, але майже весь врожай мали здавати державі. Приватна торгівля заборонена.

- в промисловості проведено націоналізацію, запроваджено мілітаризацію праці, зрівнялівку в оплаті праці.

- розгорнувся «червоний терор» - знищення всіх ворогів режиму, його здійснювала Всеукраїнська Надзвичайна комісія, російська аббревіатура - ВЧК.

Наслідки: економічна криза, масові повстання селян.

В цих умовах у квітні 1920 р. С. Петлюра підписав з Польщею Варшавський договір. Польща визнала незалежність УНР, Україна визнала належність західноукраїнських земель до Польщі. Польська і українські війська розпочали наступ проти більшовиків. Проте перші успіхи змінилися поразками. Більшовики зайняли всю Україну.

Польсько-радянська війна завершилася Ризьким мирним договором 18 березня 1921 р. Польща визнала Українську Соціалістичну Радянську Республіку УСРР. Галичина, Холмщина, Підляшшя, Західна Волинь і Західне Полісся залишилися у складі Польщі.

Відбувся 2-й Зимовий похід – жовтень-листопад 1921 р. рейд армії УНР по Правобережжю. Мета: викликати повстання проти більшовиків. Командир Юрій Тютюнник, склад українських військ 500 осіб. Після останнього бою 359 полонених Армії УНР біля м. Базар на Житомирщині розстріляли. Так завершилася збройна боротьба Армії УНР.

Розбивши білогвардійську армію генерала Врангеля в Криму і загони махновців, більшовицька влада утвердилася на більшій частині території України.

Причини поразки революції.

1. відсутність єдності серед лідерів.
2. великою проблемою стала отаманщина.
3. відсутність зовнішньої підтримки, наявність зовнішніх ворогів.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 15

4. низька національна свідомість українського народу.

Практична робота 7-8.

Україна: труднощі та здобутки державного будівництва.

Європейська та євроатлантична інтеграція України.

Євроінтеграційний поступ України

Визволення України від нацистських загарбників розпочалося в ході Сталінградської битви. 18 грудня 1942 р. Червона Армія звільнила перший український населений пункт – с. Півнівка Ворошиловградської (нині Луганської) області. Широкомасштабне вигнання ворога з території України розпочалося після Курської битви (липень-серпень 1943 р.).

Радянські війська швидко наблизилися до Дніпра і форсували його, незважаючи на потужні німецькі укріплення («Східний вал»). В ході битви за Дніпро Червона Армія 6 листопада 1943 р. визволила Київ. В січні-лютому 1944 р. відбулася Корсунь-Шевченківська битва – в ході битви радянські війська оточили і знищили велике угруповання ворога (цю битву ще називають «Сталінград на Дніпрі»). Відкрився шлях для визволення Правобережної і Західної України.

Після визволення Криму у травні 1944 р. в Середню Азію депортовано всіх кримських татар (240 000). Їх звинувачено у колабораціонізмі. Потім з Криму виселено вірмен, греків і болгар.

28 жовтня 1944 р. нацистські окупанти вигнані з усієї території України.

Багато українців билось з ворогом у лавах європейського руху Опору. Наприклад, Василь Порик, лейтенант Червоної Армії, командир партизанського загону, загинув у Франції.

Українці у складі Червоної Армії приймали участь у визволенні Польщі, Румунії, Болгарії, Югославії, Угорщини, Чехословаччини, Австрії.

Прапор Перемоги над рейхстагом в Берліні серед трьох героїв піднімав українець О. Берест. **9 травня** – День перемоги над нацизмом. З розгромом Японії завершилася Друга світова війна. **2 вересня 1945 р.** капітуляцію Японії від СРСР приймав українець генерал К. Дерев'янка.

Внесок українського народу: в складі Червоної Армії воювали 7 млн. українців, на фронтах загинуло 4 млн. Всього Україна втратила 8 млн. загиблими (разом з мирними жителями).

Серед командувачів фронтів було багато українців (Тимошенко, Кирпоніс, Малиновський). Лютчик Іван Кожедуб був тричі удостоєний звання Героя радянського Союзу, 32 українці – двічі Герої Радянського Союзу.

Внесок тилу: учений фізик Є. Патон розробив автоматичне зварювання, фізіолог О. Богомолець винайшов сироватку для лікування ран, кінорежисер О. Довженко створив кіноповість «Україна в огні».

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 16

На ялтинській конференції 1945 р. вирішено питання про належність Західної України. Вона остаточно відійшла до УРСР. Проте Лемківщина, Надсяння, Підляшшя і Холмщина залишилися у складі Польщі.

Зруйновано 700 міст, 30 000 сіл.

Попри величезні жертви, Перемога згуртувала народ.

3. Відновлення комуністичного режиму в Україні та повоєнна відбудова.

Україна на міжнародній арені

У ході створення Організації об'єднаних націй СРСР добивався включення всіх радянських республік. Цю пропозицію було відкинуто, але для Української РСР і Білоруської РСР зробили виняток. **26 червня 1945 р.** нарком закордонних справ УРСР Д. Мануїльський підписав статут ООН, **Україна стала співзасновницею ООН.** Хоча Україна стала членом цієї організації, вся дипломатична діяльність УРСР здійснювалася під наглядом загальносоюзних структур. Дипломатичні зв'язки з іншими державами України були заборонені. Включенням України до складу ООН СРСР намагався:

- заспокоїти міжнародну громадську думку
- мобілізувати український народ на відбудову народного господарства.
- розколоти українську діаспору на Заході.

Вихід України на міжнародну арену мав позитивне значення.

1. підтримував державницькі традиції
2. підкреслював невідповідність між формальним статусом України і її реальним становищем у складі СРСР.

4. Культурне життя України. «Ждановщина».

Освіта: в 1953 р. запроваджене обов'язкове 7-річне навчання, посилилася русифікація, особливо вищої освіти.

В суспільному житті розпочалися нові репресії.

Ініціатори нових репресій – Й. Сталін і секретар ЦК ВКП(б) А. Жданов. Мета: зміцнити тоталітарний контроль над культурою, придушення національного руху, створити образ внутрішнього і зовнішнього ворога. Ці репресії отримали назву «ждановщина».

Ждановщина – кампанія посилення партійного контролю за культурним життям СРСР. Це наступ на інтелігенцію, назва від секретаря ЦК ВКП(б) А. Жданова, соратника Сталіна. Тривала в 1946-1948 рр. Іноді стверджують, що вона тривала до 1953 р., тобто до смерті Й. Сталіна.

Складові ждановщини:

1. боротьба з буржуазним націоналізмом. В СРСР «буржуазними націоналістами» називали тих, хто виступав за збереження національної мови, культури, звичаїв. Різко критикували М. Рильського, В. Сосюру.

2. боротьба з «безрідним космополітизмом». Космополіт – з грецької – громадянин світу. Космополітизм – ідеологія, що проповідує байдуже ставлення

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 17

до історії і культури власної батьківщини. В СРСР «безрідними космополітами» називали тих, хто цікавився західною культурою.

3. **лисєнківщина** – кампанія зі знищення генетики і вчених в цій галузі. В 1948 р. піддана критиці генетика, єдино правильною наукою названа «мічурінська агробіологія». Ініціатор – учений-біолог Трохим Лисенко. У результаті лисєнківщини знищені перспективні наукові дослідження з генетики.

Наслідки ждановщини:

- відбувся розкол інтелігенції
- відірваність радянських митців від світової культури.
- гальмування духовного розвитку українського народу

Практична робота 9-10.

Політологія та соціологія як науки.

Виникнення та еволюція світової політичної думки

1. Стародавній Китай. Суспільно-політичні погляди Конфуція, Мо Цзи, Лао Цзи і прихильників школи легістів.
2. Політичні погляди Платона та Арістотеля.
3. Християнська політична теорія Томи Аквінського. Політичне вчення Марсілія Падуанського.
4. Н. Макіавеллі як засновник нової світської політичної науки (праці «Правитель», «Історія Флоренції»). Сутність і зміст макіавелізму.
5. Політичні погляди Ж. Бодена.
6. Політичні ідеї утопічного соціалізму.
7. Т. Гоббс і його вчення про державу («Левіафан»). Теорія суспільного договору. Дж. Локк.
8. Політичні вчення періоду буржуазних революцій в Голландії і Англії (Г. Гроцій, Б. Спіноза).
9. Раціоналістичне трактування політики в працях французьких просвітників (Ш-Л.Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо).
10. Філософсько-правові концепції в Німеччині XVIII-XIX ст. (І. Кант, Г. Гегель).

Рекомендована література

1. Батлер-Боудон Т. 50 видатних творів. Політика. Київ: КМ-Букс, 544 с.
2. Баранівський В. Ф. Політологія: підручник. Київ: Національна академія управління, 2016. 236 с.
3. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 18

Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180с.

4. Гончарук-Чолач Т. Історія українських та зарубіжних політичних вчень. Київ: Ліра-К, 2020. 228 с.
5. Томахів В. Політологія: навчальний посібник. вид. 3-є, доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 224 с.
6. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 472 с.
7. Забзалюк Д. Є. Християнська концепція влади як першоджерело формування політико-правової доктрини доби Середньовіччя. Південноукраїнський правничий часопис. 2020. № 4. С. 121-126.
<http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3819/1/%d0%b7%d0%b0%d0%b1%d0%b7%d0%b0%d0%bb%d1%8e%d0%ba3.pdf>
8. Чувардинський О. Історична рефлексія поняття «громадянське суспільство» та його філософська еволюція. Політичний менеджмент. 2006. № 3. С.69-75.
https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/chuwardynskyi_istorychna.pdf

Практична робота 11-12.

Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст. Політична влада.

1. Політико-ідеологічні доктрини: поняття, типологія, інституціоналізація.
2. Лібералізм і неолібералізм.
3. Консерватизм і неоконсерватизм.
4. Ліві та лівоцентристські ідеологічні доктрини.
5. Екстремістські політико-ідеологічні доктрини: анархізм, троцькізм, фашизм, неофашизм, націонал-соціалізм.

Рекомендована література

1. Гончарук-Чолач Т. Історія українських та зарубіжних політичних вчень. Київ: Ліра-К, 2020. 228 с.
2. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 19

Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів : «Новий Світ-2000», 2017.

https://shron3.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Politychna_dumka_XX_pochatku_XXI_stolit_metodolohichnyi_i_doktrynalnyi_pidkhody_Tom_2.pdf?

3. Слюсар В. М. Насилля: соціально-філософська природа. Житомир: Вид-во Євенок О. О., 2017. 450 с.

4. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 472 с.

5. Томаєва А. О. Ідеологія націонал-соціалізму: її витоки, генеза, роль у суспільно-політичному житті Німеччини (до постановки питання). *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. О. Сковороди*. 2013. С. 72-75. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21I=D=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpkhnpu_ist_2013_48_17.pdf

6. Куц Г. М. Класичні політичні ідеології: базові принципи та сутнісні розбіжності. *Політикус*. 2015. Вип. 2. С. 65-69. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/polit_2015_2_16.pdf

7. Куц Г. Лібералізм класичний і суспільний: спільне та відмінне. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. 2010. № 5 (49). С. 120-130. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kuts_liberalizm.pdf

8. Опанасюк В.В. Анархія як тип політичного режиму в соціальній філософії П.-Ж. Прудона. <https://core.ac.uk/download/pdf/14038721.pdf>

9. Горlach М. І., Кремень В. Г. Політологія: наука про політику: підручник[для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 840 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Horlach_Mykola/Politolohiia_nauka_pro_polityku.pdf?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 20

10. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних П 50 закладів / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Babkina_Olha/Politolohiia.djvu

11. Скочиляс Л. Політологія: навч-метод. посібник / Л. Скочиляс, О. Шиманова., Р. Парійчук-Брухаль. Львів: ПП Сорока Т. Б., 2014. 192 с. https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3442/1/POSIBNYK_POLITOLOGIYA.pdf

Практична робота 13-14.

Політична система суспільства. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство. Демократія

1. Влада як соціальний феномен: сутність і походження.
2. Ресурси влади. Класифікація влади.
3. Політична влада. Форми, види та механізм реалізації політичної влади.
4. Легітимність політичної влади. Криза легітимності.
5. Політичні режими: поняття, типологія та характерні риси.
6. Тоталітаризм: ознаки та види.
7. Авторитаризм: ознаки та види.

Рекомендовані підручники:

1. Горlach М. І., Кремень В. Г. Політологія: наука про політику: підручник[для студ. вищ. навч. закл.] / М. І. Грибан, В. Г. Кремень – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 840 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Horlach_Mykola/Politolohiia_nauka_pro_polityku.pdf
2. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних П 50 закладів / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Babkina_Olha/Politolohiia.djvu
3. Скочиляс Л. Політологія : навч-метод. посібник / Л. Скочиляс, О. Шиманова., Р. Парійчук-Брухаль. Львів: ПП Сорока Т. Б., 2014. 192 с. https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3442/1/POSIBNYK_POLITOLOGIYA.pdf
4. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: Підручник / П. П. Шляхтун. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 472 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Shliakhtun_Petro/Politolohiia_istoriia_ta_teoriia.pdf

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 21

Основна література

5. Баранівський В. Ф. Політологія: підручник. Київ: Національна академія управління, 2016. 236 с.
6. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180с.
7. Європейська та євроатлантична інтеграція: навч. посібник; видання 2-ге [О.В. Баула, Т.В. Божидарнік, Т.М. Вісіна, та ін.] за заг. ред. О.М. Лютак. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 376 с.
8. Кириченко В. Політичні системи світу. Кредитно-модульний курс. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 218 с.
9. Томахів В. Політологія: навчальний посібник. вид. 3-є, доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 224 с.
10. Требін М. П. Соціальнополітичні студії: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 696 с.
11. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 472 с.

Практична робота 15-16.

Вибори та виборчі системи. Громадянське суспільство. Політичні партії, громадські об'єднання та рухи

1. Сутність, типологія і функції політичної еліти.
2. Теорії еліт.
3. Сучасна політична еліта України, її відмінні риси та особливості формування.
4. Суть та роль політичного лідерства в суспільстві. Типи лідерства.
5. Політична свідомість: поняття, структура, типи і функції. Політична ідеологія.
6. Політична культура: поняття, зміст і функції.
7. Типологія політичної культури.
8. Політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 22

Рекомендовані підручники:

1. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180с.
2. Кириченко В. Політичні системи світу. Кредитно-модульний курс. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 218 с.
3. Шергін С. О. Політологія міжнародних відносин. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 256 с.
4. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 472 с.
5. Гелей С. Д. Рутар С. М. Політологія: навчальний посібн. [9-те вид., переробл. і доп.]. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. 370 с.
6. Дей М. О., Ткач О. І. Політологія у схемах, таблицях та визначеннях: [навч. посіб.]. Київ: Ліра-К, 2014. 170 с.
7. Горlach М. І., Кремень В. Г. Політологія: наука про політику: підручник[для студ. вищ. навч. закл.] / М. І. Грибан, В. Г. Кремень – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 840 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Horlach_Mykola/Politolohiia_nauka_pro_polityku.pdf
8. Клімова Г. П. Феномен політичної культури: теоретико-методологічний дискурс. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"* . Серія : Політологія. 2020. № 2. С. 56-70.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuaup_2020_2_6
9. Мачуський В. Стратегічний курс сучасної політичної еліти в Україні. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2019. № 2 (98). С. 269 – 280. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/machuskyi_strategichnyi.pdf
10. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Babkina_Olha/Politolohiia.djvu

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019	Ф-31.08-05.01/ 274.00.1/Б /ОК13-1-2025
	Екземпляр № 1	Арк 23 / 23

11. Сахань О. В., Мельник І. Л. Політична еліта України: сучасний стан та перспективи. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. № 2. С. 275-282.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2012_2_40

12. Сахань О. М. Проблема непотизму в сучасному українському суспільстві. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Політологія. 2017. № 2. С. 189-209.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuaup_2017_2_18

13. Скочиляс Л. Політологія : навч-метод. посібник / Л. Скочиляс, О. Шиманова., Р. Парійчук-Брухаль. Львів: ПП Сорока Т. Б., 2014. 192 с.
https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3442/1/POSIBNYK_POLITOLOGIYA.pdf

14. Точицький М. С. Поняття політичної культури у світлі сучасних політологічних дискусій. *Politicus*. 2019. № 1. С. 49–53.
http://politicus.od.ua/6_2019/8.pdf